

MARIA KOWALCZYK

STUDIA NAD ŻYCIEM I DZIAŁALNOŚCIĄ
MACIEJA Z SZYDŁOWA

I

Odnalezione ostatnio materiały źródłowe rzucają nowe światło na życie i działalność Macieja z Szydłowa, teologa, profesora i rektora Uniwersytetu Krakowskiego, zmarłego w r. 1519. Pochodzą one z rękopisów i starodruków Biblioteki Jagiellońskiej, głównie z rękopisu 3409 i Cim. 5513 oraz przeglądanych pobieżnie ksiąg archiwum konsystorza krakowskiego. Na ich podstawie można znacznie uzupełnić życiorys Macieja, opracowany dla *Polskiego Słownika Biograficznego* przez Jerzego Wolnego¹.

Maciej z Szydłowa, który był kantorem Św. Floriana, a równocześnie plebanem olkuskim, w l. 1483-1489 pojawia się w Acta episcopalia i officialia właśnie w sprawach związanych z Olkuszem². Dotyczyły one testamentów Stanisława Clymo, żupnika, Mikołaja, proboszcza, zapewne poprzednika Macieja. Miał też jakieś sprawy z przeorem Tomaszem, Gawłem altarystą i in.

Najwięcej jednak miejsca zajmuje przeciągający się spór z profesorami Kolegium Większego Uniwersytetu Krakowskiego o probostwo olkuskie, związane z kanią świętofloriańską. Proces ten jest wprawdzie znany, ale pewne szczegóły można dorzucić lub uściślić.

¹ J. Wolny, *Maciej z Szydłowa*. W: *Polski Słownik Biograficzny XIX*. Wrocław, 1974, s. 37-38.

² Cf. B. Przybyszewski, *Źródła do dziejów Wawelu 1440-1500*. Kraków 1960, s. 70. Do wykazanych tam kart można dodać: Ep. 3, k. 110, 217, 229, 269, 397, 309, 313, 320, 357, 359, 267, 381, 396; Ep. 4, k. 37, 38; Ofic. 11, k. 14, 21, 295v; 17, s. 277.

Maciejowi bowiem zarzucano jakieś ekscesy i skandale. W sprawę tę zaangażowany został nawet król, który 30 VI 1487 powołał specjalną komisję dla jej zbadania. Komisarzami „iussu et mandato regie maiestatis” zostali: Jan Rabsztyński z Tęczyna, kasztelan wiślicki, Jan z Szebni, kustosz krakowski, Arnolf z Mirzyńca i Maciej z Kobylina, profesorowie Uniwersytetu Krakowskiego, oraz Marcin z Kazimierza³. Ostatecznie walka ta zakończyła się, niewątpliwie pod naciskiem, zrzeczeniem się przez Macieja w r. 1487 (nie w 1481) kantorii Św. Floriana i złączonego z nią probostwa w Olkuszu⁴.

Po ugodzie z profesorami Kolegium Większego – ponieważ beneficjum to otrzymał z prezenty Uniwersytetu – zapadł wyrok, wydany przez biskupa krakowskiego, Jana Rzeszowskiego. Dokument ten wydaję w aneksie in extenso, gdyż może on służyć za przykład, jak wówczas przenoszono na emeryturę profesora i kanonika. Od wyroku Maciej odwoływał się do Gniezna. Dowodem apelacji jest dokument Zbigniewa Oleśnickiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego z 11 IV 1489, wpisany do ksiąg oficjała krakowskiego⁵. Ostatecznie wiadomo, że sprawa olkuska nie złamała Maciejowi kariery. -

Z innych spraw, tym razem drobnych, wspomnę ugodę, do której doprowadził w r. 1496 Albert Szczepanowski, starosta pilicki zarządzający dobrami Pileckich, zaś Maciej był dla niej wyznaczonym przez biskupa krakowskiego komisarzem⁶. Chodziło o pieniądze, które pożyczył Jan z Pilicy, wojewoda sandomierski u męża Katarzyny Dipoldowej z Krakowa. Maciej procesował się wielokrotnie z mieszczanami krakowskimi, wikarym od Św. Floriana, dzwonnikiem z Szydłowa i in. Zresztą, jak zauważył Jerzy Wolny, nie był on łatwego usposobienia.

W archiwum watykańskim, w księgach suplik⁷ z czasów papieża Sykstusa IV natrafiłam na ślady starań Macieja z Szydłowa w r. 1482 o ekspektatywy na beneficja w Polsce, zatem wtedy, tj. pod koniec roku 1482, prawdopodobnie przebywał on w Rzymie.

Dużo uzupełnień biograficznych dotyczących ostatnich lat życia Macieja z Szydłowa, tj. lat 1506-1519, przynoszą drukowane efemerydy⁸ (kalendarz opracowany na kolejne lata) przechowywany w Bibliotece Jagiellońskiej pod sygn. Cim. 5513. Na czystych kartach i na marginesach zawierają one liczne zapiski. Autor ich nie był dotąd rozpoznany. Dopiero

³ Ep. 3, k. 381r-v.

⁴ Ep. 3, k. 397v.

⁵ Offic 11, f. 295v.

⁶ Offic. 17, f. 277r-v.

⁷ Watykan, *Reg. Suppl.* 803, k. 175r; 805, k. 222v-223r.

⁸ Stoffler Ioannes, Pflaum Jacob, *Almanach nova* (1506-1531), Venezia Petrus Lichtenstein 1506 – Cim. 5513.

porównanie pisma i analiza ich treści pozwoliły ustalić, że był nim Maciej z Szydłowa⁹

Na kalendarzu zapisywał on na bieżąco, dla pamięci, tak jak to było i jest w zwyczaju, przede wszystkim sprawy gospodarcze, ale wśród nich znalazła się garść zapisek kronikarskich, m.in. dotyczących Uniwersytetu. Te publikuję w aneksach.

Maciej z Szydłowa zapisał np., że w r. 1513 wszedł do Kolegium; myślę, że chodzi tu o Kolegium Większe Uniwersytetu Krakowskiego i dodał „Bursa prima gr. V; dispensatori gr. 4”. Od tej daty po rok swojej śmierci notował „bursa soluta” (ostatni raz 9 VI 1519). Nieraz podawał nawet świadków dokonania tych operacji¹⁰. W listopadzie 1513 wspomniał o trzech swoich wykładach, chyba na teologii, z których ostatniego nie odbył. Również nie odbył czwartego w dn. 9 XII 1513. Zanotował też, kiedy bakalarze (może jego uczniowie na teologii), Michał z Wrocławia i Marcin z Olkusza przystąpili do wykładania Sentencji Piotra Lombarda, czyli odbyli swoje principia. Dowiadujemy się, że 11 IV 1507 odwiedził kolegium biskup, zapewne krakowski, Jan Konarski, kanclerz Uniwersytetu. Znalazły się i daty śmierci profesorów: Jana Glogera (1507), Marcina Lysego z Krakowa, dziekana u Św. Floriana (1507) i Walentego z Pilzna (1508).

Jeżeli chodzi o kaznodziejstwo to Maciej z Szydłowa zanotował na efemerydach, że przemawiał przed królem (13 II 1507), ale był wtedy niedysponowany, gdyż przejął się śmiercią Jana Glogera. Również „turbatus” był podczas innego swojego kazania na św. Jana 1509 r. Zachowała się też wzmianka, że wygłosił kazanie w dniu 10 I 1510, być może właśnie tej jego działalności dotyczy także zapiska „mea septimana” (17 I 1507).

II

Od r. 1498 miał liczne beneficja, był kanonikiem katedralnym krakowskim, czerpiącym dochody z prebendy Łętkowskiej, zwanej tak od wsi Łętkowice¹¹ położonej koło Słomnik. Był tam plebanem. Stąd na efemerydach (Cim. 5513) znajduje się wiele zapisek dotyczących tej wsi i płynących z niej dochodów, ale i rozchodów.

⁹ Tylko bardzo nieliczne zapiski wpisał Kasper z Warszawy, prawdopodobnie kolejny posiadacz druku.

¹⁰ Cf. rkps 1493 Veneris XXII Novembris Cecilie festum, Fornax erupta, prepositus in Ilkusz... Bursa heri data dispensatori. Sabelli visi etc.

¹¹ Joannes Długosz, *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*. T. 1, Cracoviae 1863, s. 59.

W r. 1514 Maciej jeździł osobiście do Łętkowic i zapewne wtedy, w związku z przejściem funkcji przez pracowników Małysę i Piechnika pisał inwentarz plebanii i zawartość brogu:

1514 Martis XII Iulii.

Supellex domus in plebania <in Łętcowice?>

data Małysze, locato in domo plebanali.

Mense due in stuba maior et minor.

Vet[us] securis.

Scamna. Omnia in stuba.

Scabelli in stuba duo.

Srzotfasi[?] duo.

Vas pro butiro faciendo et scopyecz.

Currus cum omnibus attinenciis.

Barcze tres ferrate et alia omnia.

Marcam solvi pro omnibus.

Et cum stalis in curru et cum sportis polucoszky etc.

Animalia decem et novem.

Boves tres, iam apti pro labore boni et magni.

Acervus a Pyechnyk recept[us], in quo frumenta erant ad I: tritici XXI casule, crede 7tem casule, scruti 7tem casule et 18 manipuli, siliginis III casule [...?] manipuli 30.

In Łąthcovicze. 1514:

Tritici chori XX sine I in cameram positi, scruti chori 4^{or} cum residuo in Łą[th]covicze (postfolium)

Dziesięcinę z Łętkowic oraz Klimontowa, z którego ta też należała do prebendy Łętkowskiej, Maciej z Szydłowa podobnie jak to było wówczas praktykowane sprzedawał notując terminy rat i ich kolejne spłaty. W l. 1508-1513 kupował ją Maciej Cieczka z Klimontowa razem ze swoim towarzyszem Szymkiem Zylenskim, który w r. 1514 przejął zobowiązanie Cieczkowej, może wdowy po Macieju. Kupującymi dziesięcinę z Łętkowic byli też Wojciech Reszka ze Słomnik (r. 1512), Paweł kramarz z Łętkowic (w l. 1509-1513), Piechnik (r. 1514), Małysa (r. 1510).

Do historii Łętkowic odnoszą się i inne drobne zapiski. W r. 1510 np. kapłanem (servitor, minister ecclesie) w Łętkowicach został Jan de Vgyasd (z Ujazdu?). Maciej z Szydłowa zanotował zapłatę, którą pobierał za tę służbę. Nie spisywał się on dobrze. Grał w kości i zarzucano mu jakieś ekscesy. Napomniany słownie opuścił Łętkowice¹². W r. 1513 Stanisław z Dalewic wprowadził Stanisława na to stanowisko.

¹² 1512. 11. VIII. Johannes Vgyasd minister ecclesie verbis correptus pro tasseribus et aliis excessibus turpibus etc. Hic proiecit nocte in domum meam cum alio, quem videbant

Maciej z Szydłowa dzierżawił też wieś kapitulną Borek¹³ zwany Fałęcki (tenuta). W r. 1508 spisał jego mieszkańców, podając stan osobowy poszczególnych rodzin czy gospodarstw.

1508 Iovis XVII Februarii

Laici de Borek venerunt primum se representantes:

Iacobus Badko habet pueros 4^{or} ; familia quinque: tres masculi, due femine,

Stanislaus Przybylko cum uxore, et pueris quinque,

Mathias Grabyssza cum uxore pueri duo. Inquilina cum 4^{or} pueris, vidua,

Albertus Putei cum uxore et pueris 4^{or},

Johannes Szowa solus, iuvenis, inquilinus,

Nicolaus Skyba et Nicolaus Mirek cum uxore et ista regit[?] hospitem,

Matis Mlynarz cum uxore, puero et servo,

Stanislaus Zygro cum uxore, pueris 4^{or},

Ambo ortulani et quintus natus tempore mee tenute,

Matis Cuszy cum uxore, pueri 4^{or} et mulier cum puero, vaga et

Stanislaus Lathanii inquilinus, vagus etc.

Iacobus Obrąba cum uxore et pueris duobus sexagenas solvit.

Również w dzierżawie trzymał drugą wieś kapitulną Brzezcie Narodowe¹⁴. Zapisał, że w jej posiadanie (intromissio) wszedł 18 IV 1509. Zarządcą (curiator) został Waclaw, z którym rozliczenia oraz z chłopami (z robocizny) znalazły się też na marginasach kalendarza.

1512 Saturni XXIX May, que fuit vigilia Penthecosten et hic exivit ad villam Brzeszye Waczlaw cum uxore. Et habuit exposita ad I^a.

Primo gr. tres, duos pro lecto eximendo et gr. pro sibi etc.

Item sabbato in vigilia Trinitatis quinta Iunii procurator fuit cum uxore, que pro sale habuit gr. I et 12 gr. pro ea.

Item soli procuratori gr. I.

Eodem laici tres duxerunt: unus fenum, alter gramina, tercius ligna.

Baran solus non fuit, non curans penam obediencialem; et prius noluit ducere fenum.

Szolek non fuit et tenetur pro die laborare etc.

Securem parvam emi apud filium Woytaszek gr. duobus.

Securem antiquam dedi in villam Brzeszye Waczlaw procuratori.

Mulieri portanti butirum duo osły gr. I, piper, crocum etc.

Et vidi loquacem et mendacem etc.

euntem in scolam, qui currebant ex domo cum armis. Et post hoc exivit insalutato hospite clam [?].

¹³ *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego*, cz. 1, Wrocław 1980-1986, s. 186-187.

¹⁴ j.w., s. 239-241.

1512. 14 Junii Niklasz conventus, sub eadem precio et laboribus pascare et aliis, ut Waczlaw etc.

Et in continenti habuit arram gr. II.

Item gr. octo pro carne [tali]bus[?]

Item gr. I feria V^{ta}

(na końcu r. 1529, na czystej stronie).

W lipcu 1512 w Brzeziu miała miejsce grabież. Wszystko zostało rozdrapane, w związku z tym Maciej udał się tam osobiście i kazał przepędzić bydło do Łętkowic, a sprawę skierował do sądu. W r. 1514 zawarł umowę z Miklaszem, nowym zarządcą, na tych samych warunkach co z jego poprzednikiem.

W r. 1511 w sierpniu i wrześniu znalazły się zapiski o pięciu wozach siana z Mydlnik. Nie wiadomo, z jakiego by to było tytułu, gdyż Mydlniki¹⁵ należały do parafii Św. Anny.

Maciej czerpał także dochody z ołtarza w kościele Marii Magdaleny w Krakowie. Także te zapisywał na marginesach efemeryd. Są to ratalne spłaty czynszów, które płacili w latach 1508-1519 mieszczanie krakowscy rzeźnicy Nikiel Kunycza i Błaszek oraz Jan Loy, Szoszyna albo Łąthina, Biernatowa, Luer i Słodek. Funkcję lektora mszalnego w tymże kościele pełnił od roku 1511 opłacany przez Macieja Niemiec, Wawrzyniec z Wieliczki. W zapiskach rachunkowych występuje też Kasper z Warszawy, późniejszy posiadacz efemeryd, który w l. 1518-1519 otrzymywał wynagrodzenie za odprawianie Mszy św. u Św. Magdaleny.

Wiele wreszcie zapisek dotyczy służby, kucharek etc. Są to umowy z nimi, wypłaty wynagrodzeń w gotówce i w naturze etc.

III

Do dziejów kaznodziejstwa krakowskiego z końca XV w. i z pierwszych lat XVI w. dużo wiadomości wnosi rkps BJ 3409. W rękopisie tym, którego krótki opis zamieściła Anna Lewicka-Kamińska, rejestrując uzupełnienia do Inwentarza inkunabułów Biblioteki Jagiellońskiej, znajduje się postylla Wilhelma Paryskiego¹⁶. Kazania te napisane w r. 1437 przez dominikanina, profesora teologii, musiały być poczytne, skoro w XV w. ukazało się kilka ich wydań. W omawianym kodeksie cała dodana na początku składka (k. 1-14) oraz k. 15 są rękopisem. Również deski oprawy od wewnątrz zostały zapisane ręcznie. Ponadto Postylla obrosła

¹⁵ *Liber beneficiorum* T. 2, Cracoviae 1864, s. 13.

¹⁶ A. Lewicka-Kamińska, *Jeszcze inkunabuly Biblioteki Jagiellońskiej*. „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”. R. 27, 1977, s. 46-47.

obfitymi marginaliami i głosem interlinearną. Poza dłuższym tekstem „Articuli, qui non debent admitti ad communionem” są to wypisy, noty i drobne teksty, ściśle związane z pracą duszpasterską, a przede wszystkim z kaznodziejstwem. Są one znacznie ważniejsze niż sam druk, toteż dlatego prawdopodobnie Jan Samuel Bantkie włączył ten inkunabuł do zbiorów rękopiśmiennych¹⁷. Na podstawie zapiski znajdującej się na k. 5r Anno Christi 1499 in mea prepositura Domus Colegii Maioris oraz przez porównanie pisma udało się stwierdzić, że prawie wszystko, co zostało dopisane bardzo drobnym słabo czytelnym pismem, pochodzi od Jana Michałowskiego, magistra artium Krakowskiego Uniwersytetu z r. 1484. Był on psalterzystą krakowskim, notariuszem oficjała krakowskiego Jana ze Starzechowic i Kapituły Krakowskiej. Zmarł w r. 1514 jako bakałarz teologii. Zatem uważać go trzeba za właściciela tej księgi. Poszerzona postylla służyła mu za podręcznik kaznodziejski do wygłaszania swoich kazań. Wygłaszał je nie tylko po łacinie, ale także w języku ojczystym (in vulgari), ponieważ w dopisanych tekstach są bardzo liczne glosy, jak również dużo drobnych tekstów w języku polskim.

Michałowski zapisał np., jak po odczytaniu perykopy ewangelicznej kaznodzieja modlił się do Matki Boskiej:

Post ewangelium hec verba: Christe myly przeszth pozdrovyenye Thwoyey mathky myley day nam grzechom odpvszczenye y lasky thvey oszagnyeny <e> (k. 230v).

Przy kazaniu zaś na Nawiedzenie NMP znalazło się niepełne tłumaczenie na język polski Magnificat¹⁸, a na zakończenie dodał:

O naswyathscha Panno Maria Mathko Boza naslutosczywscha[!] szmylvysze nad namy nynye y czaszv szmyerczy. Amen (k. 202v-203r).

Stwierdził on, że wprawdzie ewangelista nie zapisał, jakimi słowami pozdrowiła Maryja Elżbietę, ale domyślając się, że uczyniła to według zwyczaju żydowskiego, wtrąca, jak takie powitanie mogło wyglądać według polskiego obyczaju:

O day tho na sdroye czelesthne a na sbavyenye duschne czothvchno myla, ipsam amplexando humeris, ulnis stringit et circuit ex caritate, sicut consanguinei faciunt (k. 202r).

Zapisał w tłumaczeniu drobny fragment pasyjny:

Bonaventura dicit, lamentando passionem Filii Dei eiusque mortem o Myla Panno, gorzkye bylo morze sercza thwego przy vmaczenyv Syna Thvoyego, gdysz Go vydzyala bluznyaczego, plvyaczego byczyaczego, koronayaczego (k. 230v).

¹⁷ W. Wisłocki, *Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego*. Kraków 1877-1881, s. 743.

¹⁸ Cf. W. Smereka, *Hymn Matki Boskiej*. „Ruch Biblijny” 1951, nr 1-2, s. 46-47.

Można znaleźć także dłuższe teksty w języku polskim, np. na k. 2v. Przy okazji warto wspomnieć, że Michałowski interesował się, choć zapewne nie profesjonalnie, medycyną. Świadczy o tym rękopis BJ 774, w którym pozostawił marginalia i noty.

Zanotował np. dwie ludowe praktyki, stosowane w Krakowie w r. 1495, jedną magistra Mikołaja z Pilicy na krwotok żołądka i drugą Stanisława, wikarego od Św. Anny przy bólu zębów, który miał szybko ustąpić po użyciu oleju, wyciśniętego z pszenicy przez kowala:

Contra dolorem dencium recipe vaszlek tritici et vade ad fabrum et pone super incude na kovadlny. Et fac fabro inponere szynam ad carbones ignites. Et bene igniatur. Et pone illam szynam, scilicet in ferro vel ferrum quodcumque ignitum. Et ponat szynam ignitam super vaslek ita, quod ex illo nido alias vaszlek profluat oleum. Et illo oleo perunge tumorem alias puchlyna et intus gingivas dzyaszla et cito cessabit. Hec dominus Stanislaus vicarius ad sanctam Annam (k. Iir).

Jak już wspomniano powyżej, Jan z Michałowa poszerzył kazania Wilhelma ekscerptami z dzieł i kazań z różnych autorów tak polskich, jak i obcych. Sygnował je przeważnie poprzedzając imię autora słowem „Hec”. Spośród autorów obcych najczęściej cytowany jest Leonardus Utinensis, włoski kaznodzieja dominikański, zmarły w r. 1470. Jego kazania zachowały się w drukach przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej. Jeden z nich, Inc. 1590, należał nawet do Macieja z Szydłowa. W głosie marginalnej często przywoływani są Ojcowie Kościoła: Hieronim, Augustyn, Ambroży, Grzegorz, Kasjodor, Orygenes, Jan Damasceński, Bernard z Clairvaux, Dionizy, Jakub de Voragine, Piotr Lombard, Gerson, Turecremata, Manipulus florum, Biga Salutis i inni. W przypadku, gdy wypisy pochodzą wprost z danego dzieła, znajduje się przy nich adnotacja „ex originali”.

Najbardziej interesują nas polscy autorzy kazań¹⁹. Najpierw trzeba się zastanowić, co znaczy określenie „ex ordinaria”, które często towarzyszy imieniu autora kazania, z którego pochodzi ekscerpt. Kto zatem wygłaszał te kazania? Nie byli to chyba specjalnie uposażeni kaznodzieje katedralni, zwani „ordinarii”. Zresztą podobni „predicadores” istnieli i w innych kościołach krakowskich²⁰. Ponieważ autorzy cytowani w rękopisach

¹⁹ Cf. J. Wolny, *Kaznodziejstwo. W: Dzieje teologii w Polsce*. Lublin 1974, s. 173-308; tenże, *Uwagi nad kaznodziejstwem uniwersyteckim w Krakowie w XV stuleciu*. W: *Św. Jan Kanta. W sześćsetną rocznicę urodzin*. Kraków 1991, s. 27-54. W aktach wydziału teologicznego Uniwersytetu w Wiedniu czytamy ciągle o rozdzielaniu kazań, np. w r. 1431: *Item de sermonibus pro Christi nativitate et annunciacione decano est comissum, ut ordinet predicatores*, cf. *Die Akten der Theologischen Facultät der Universität Wien (1396-1508)*, herausgegeben v. P. Uiblein. Wien 1978, s. 68 i in.

²⁰ Np. Mikołaj Spicimirz w suplice do papieża Mikołaja V z r. 1452, prosząc o indulgencje dla kościoła Wszystkich Świętych w Krakowie wspominał o budowie wieży i o stałym kaznodziei w tamtejszym kościele, cf. *Reg. Suppl.* 447, f. 286r.

pisie 3409 byli mistrzami Uniwersytetu Krakowskiego, trzeba przyjąć, że kazania te były wygłaszane w ramach Uniwersytetu, a kaznodziejów wyznaczano po kolei według ustalonego porządku. Te kazania „ordynaryjne” były prawdopodobnie spisywane, skoro Michałowski streszczał je, wypisywał fragmenty lub poszczególne słowa, zwłaszcza w języku polskim etc. Anna Kamińska podała kilka nazwisk kaznodziei, do których można jeszcze dodać dalsze.

Całkiem wyjątkowo Michałowski zacytował kaznodziejów z pierwszej połowy XV wieku: Stanisława ze Skalbmierza²¹, dekretystę, autora zbiorów kazań (k. 1r), oraz Tomasza Strzemińskiego, doktora dekretów i teologii, biskupa krakowskiego (1455–1467). To Strzemiński miał powiedzieć:

Byeda they plebanyey, gdzye mysthřz plebanem abbo doctor. Hec retulit Pczolka (k. 135r).

Wiadomo, że Strzemiński był kaznodzieją działającym m.in. w Gnieźnie. Papież Mikołaj V udzielił 20 maja 1450 sto dni odpustu, z którego mogli korzystać wierni przybywający na jego kazania i Msze św.²². Mikołaja z Błonia zwanego Pszczółką przywołuje Michałowski kilka razy (k. 14v, 43v, 180v: a Pczolka scripsi, 220r).

Natomiast spośród polskich autorów kazań z przełomu XV/XVI wiek na pierwszym miejscu trzeba wymienić wybitnego kaznodzieję Jana ze Słupczy²³, teologa, zmarłego w r. 1488. Cytowany jest nieraz po kilka razy na stronie. Wprawdzie zachowały się, nawet w autografach, zbiory jego kazań, jednak wypisy w rękopisie 3409 są szczególnie interesujące, gdyż zawierają znaczną liczbę polskich glos do wyrazów łacińskich. Z tego względu ślady kaznodziejstwa Jana ze Słupczy przekazane przez rękopis 3409 zasługują na specjalne opracowanie.

Natomiast bez związku z postyllą Michałowski przypomniał jakąś sprawę o zniesławienie, którą miał Słupcza ze Stanisławem Swiradzkim i innymi kanonikami krakowskimi (k. 14r). Na drugim miejscu, jeżeli chodzi o ilość ekscerptów z kazań uplasował się Maciej z Szydłowa, ale chcę go omówić nieco obszerniej poniżej.

Pozostałych kaznodziejów, (choć jedni z nich są cytowani przez Jana Michałowskiego wiele razy, jak Jan Sommerfeld czy Stanisław Biel, a inni

²¹ Cf. R.M. Zawadzki, *Spuścizna pisarska Stanisława ze Skarbmierza*. Kraków 1979.

²² Motu proprio... Thome de Strzampino s. theologie et decretorum doctori canonico Cracoviensi. Ut omnibus suis predicationibus aut celebrationi misse per eum celebrate interessentibus 100 dies indulgentiarum auctoritate nostra concedere possit, gratiose concedimus...Fiat, quod in festis solemnioribus et alias, quando aderit populi multitudo, in predicatione verbi Dei dentur pro singulis festis 100 dies (*Reg. Suppl.* 444, k. 93v).

²³ Z. Siemiątkowska, *Jan ze Słupczy*. W: *Polski Słownik Biograficzny*. T. 10, Wrocław 1962, s. 476-478; cf. też rkps BJ 3409, f. 141r: Hec Słupcza in Sermonibus, XIII prope medium.

zaledwie raz), wymieniam sumarycznie, podając tylko przykładowo karty, na których można spotkać ich nazwiska. Są to:

Albertus de Pniewy – Wojciech z Pniew, teolog zmarły ok. r. 1500, k. 103r: *Ex libro doctoris Alberti Pnyevy de quo legit ordinariam*, 222v: *Hec ex ordinaria doctoris Alberti*, k. 202r: *Hec ex libro ordinarie super Matheum ... Alberti de Pnyewy*

Byel – Stanisław Biel z Nowego Miasta, profesor teologii, zmarły w r. 1541. Był wykonawcą testamentu Jana Michałowskiego, k. 46v: *Byel in ordinaria*, 119v, 120r, 128r: *Hec ex libello Byel*, 130r: *Ex ordinaria Byel*

Baruchowski – Jan Baruchowski, doktor dekretów, zmarły w r. 1507, k. 230v

Cosmider – Jan Kosmider z Ostrzeszowa, magister artium, k. 106r, 124r, 136v: *in cartula circa primum Ethicorum Cosmider plura*

Kobylinko – Stanisław z Kobyлина, teolog zmarły w r. 1475, k. 28r: *Hec Kobylinko in ordinaria*

Lathoschyno – Jan Latoszyński, doktor dekretów i teologii, zmarły ok. r. 1494, k. 92v, 93r, 198r

Lythomirsko – Maciej z Lutomirska, bakałarz artium z r. 1473, wikariusz katedralny krakowski, k. 226r: *per totum Lythomirsko*

Martinus – Marcin Kułab z Tarnowca, bakałarz teologii, zmarły w r. 1538, k. 5v, 15r: *magister Marhinus de Tharnovyecz*, 121r: *Hec doctor Martinus in ordinaria*, 138r, 209r: *ex ordinaria doctoris Martini*

Michałowski Jan z Michałowa, k. 7r: *Hec Schydlov sed Michalovsky respondit*, k. 12r: *Iohannes Michalovsky ex Psalmo*

Paulus – może Paweł z Zakliczewa, magister artium z r. 1488, teolog, k. 153v: *Hec Paulus in ordinaria*

Pylcza – może Mikołaj z Pilicy, teolog, zmarły w r. 1515, k. 36r, 196r: *Doctor Pylcza exposuit accepit eum in ulnas na ramyona anno 1501*

Stanislaus Gorka – Stanisław Górka Szyszka ze Srebrnej Górki, bakałarz teologii, k. 2r, 106r, 197r: *Stanislaus Gorka*, 226r: *hec dominus Stanislaus*

Summerphelth – Jan Sommerfeld Aesticampianus, teolog, zmarły w r. 1501, k. 90r: *Hec ex originali a Summerphelth*, 124r, 211r, 180r: *Hec ex originali a Summerphelth et valet pro conclusione evangelii seu sermonis*, 216v: *Et scripsi ex libro Summerphelth*

Vitreator – prawdopodobnie Leonard z Dobczyc, bakałarz teologii, zmarły w r. 1508, k. 165v

Występują też zakonnicy²⁴, związani jednak z Uniwersytetem:

²⁴ *Hec Schydlov anno Domini 1499 et fratres minores alias Bernardini cuius rei evidencius testimonium fuit magister Martinus de Minori Collegio et adducebat beatum Ieronimum super Mateum per totum fere hoc capitulum (k. 188v).*

Corzyb – Stanisław Korzyb bernardyn, magister artium z r. 1468, k. 5r, 10r

Skavynka – z zakonu bożogrobców, prepozyt klasztoru i szpitala św. Jadwigi na Stradomiu, rektor Uniwersytetu, wybitny kaznodzieja, zmarły w r. 1527, k. 150v: Hec Skawynka.

Niektórzy autorzy kazań pozostaną niezidentyfikowani:

Hylkus – pochodziło kilku teologów z Olkusza Jan, Marcin, Stanisław, k. 37v

Bartek, k. 206v

Doctor Jacobus, k. 198r

Michael Budek, k. 22v

Lyszek, k. 210v: Item recepti a baccalario Lyszek

Wladislavita, k. 5r.

Również nie wiadomo kim był ów Petrus Mazurek, nazywany po prostu Piotrkim, na którego bardzo często powołuje się Jan z Michałowa, k. 13v: Hec dominus Petrus Mazurek in arce post sermonem anno Domini 1500, 100v, 101v, 104r: Hec ex raptura a Petro Mazvrek, 125r: Hec Pyotrek, 175r: Hec Pyotrek, 181r: Hec rapui a Pyotrek.

Przechodząc do omówienia materiału rękopiśmiennego z rękopisu 3409, który w jakiś sposób świadczy o kaznodziejstwie Macieja z Szydłowa, trzeba przypomnieć, że od r. 1492 piastował on stanowisko kaznodzieli katedralnego na Wawelu, a przy jego wpisie w r. 1463 do Metryki Uniwersytetu Krakowskiego Marcin Biem z Olkusza dopisał, że był on mężem insignis eloquentie predicator verbi Dei acceptissimus²⁵, niemniej, jak stwierdził Jerzy Wolny, dotąd nie był znany jego dorobek kaznodziejski.

Jan z Michałowa streścił jednak kilka kazań Szydłowity, wygłoszonych w l. 1498-1502. Ze streszczeń tych widać, że były one kompilacjami. Nie silił się zresztą – tak jak wszyscy autorzy tego czasu – na oryginalność. Maciej układał swoje kazania po prostu dobierając odpowiadające jego myśli fragmenty z dzieł czy kazań różnych autorów. Czerpał głównie z ojców kościoła: św. Augustyna, Hieronima, Ambrożego, Bernarda etc., ale i Jana ze Słupczy. Dowiadujemy się np., że w r. 1501 kazanie na uroczystość Wszystkich Świętych rozpoczął wyrecytowaniem początku pierwszego kazania św. Bernarda. Trwało to dosyć długo. Potem przeszedł do pierwszej księgi *Etyki* Arystotelesa:

...fere minus quarta parte hore et tandem divertit ad primum librum Ethicorum de felicitate seu beatitudine... (k. 9v).

Kazanie zaś na drugą niedzielę postu na temat Egressus Iesus z r. 1501 tak zapisał Michałowski:

²⁵ *Album studiosorum*. T. 1, Cracoviae 1887, s. 173.

Schydlov. Anno Christi 1501 introduxit Ieronimum quomodo hec Cananea fuit misserrima, ergo petit misericordiam. Item infirma, ergo petit adiutorium. Item mendica, ergo petit micas, que cadunt de mensa dominorum suorum. Item adduxit Ambrosium libro III cap. sexto et quarto de apologia David super hoc verbo Miserere mei, Domine fili David, eius gravissimum peccatum adducendo et penitenciam... (k. 118r).

W aneksach zamieszczam dla przykładu kilka streszczeń kazań Macieja z Szydłowa.

Również w głosie interlinearnej cytowany jest Maciej z Szydłowa, np. k. 118r: mittere Schy<dlov>myothacz; k. 145r: misit poslal Schidlov, k. 216r: qui lugent Schy<dlov> lkaya placza.

Czasem jego wersja podana została jako druga: k. 89v: Erunt signa gdy szye thy dzivy poczna Schydl<ov> gdy szye tho bedzye dzyacz; k. 118r: Etiam Domine Ovszem pravda mily panye; Etiam Schydl<ov> pravde movysz; f. 216r: Glosa do Beati pauperes w kazaniu na górze Naydze y w odzeny[!] grubem pysznego, [nadpisano!] nadethego, dvcha a naydzyesz thesz w perlach w drogyem odzyenyv pokornego dvcha. Hec Schydlov.

Michałowski czasem przytacza różne wersje tłumaczenia bez podania autorów, np. k. 91v: pauperes evangelizantur, wbodzy przesz evangelyą syą blogoslavya; albo vvyelbyaya, vel sic vbodzy evangelyey nasladvyia; vel sic vbodzy przesz evangelią syą oszvyeczają.

Przyglądając się glosom i drobnym tekstom w języku polskim, zawartym w rękopisie 3409 można się jeszcze raz naocznie przekonać, na jak wielkie trudności językowe, także w zakresie ortografii, napotykali kaznodzieje głoszący swoje kazania po polsku ok. r. 1500. Im to, najczęściej anonimowym autorom, a nie Rejowi czy Kochanowskiemu przypisał, choć może z pewną dozą przesady, zasługę utworzenia naszego piśmiennictwa ojczystego, wielki znawca polskiej kultury średniowiecznej Aleksander Brückner²⁶. To oni właśnie tworzyli pierwociny języka pisanego, pracując z mazołem w zakresie jego słownictwa, ortografii i gramatyki. Ukazujące się ostatnio publikacje starają się odkrywać ich nieznanne dotąd imiona.

Ogromne bogactwo językowe, które jako bibliotekarz tylko w bardzo małym wycinku mogłam zaprezentować w niniejszym artykule, zawarte w rękopisie 3409, prosi się o opracowanie przez specjalistę, ale – niestety – jest to zadanie żmudne i bardzo trudne. Samo poprawne odczytanie zapisów w języku polskim pisanych, drobnym, nieczytelnym pismem, często w nieudolnej pisowni wymaga wielkiego wysiłku.

²⁶ A. Brückner, *Literatura religijna w Polsce średniowiecznej*. T. 3: *Legends i modlitewniki*. Warszawa 1904, s. 185.

IV

Maciej z Szydłowa żywo interesował się książką. Jako senior Bursy Jeruzalem (1468-1475) opiekował się jej biblioteką, a w czasie sprawowania urzędu rektora Uniwersytetu Krakowskiego wydał przepisy dotyczące księgozbioru. Kiedy zaś w r. 1498 został kaznodzieją katedralnym na Wawelu, spisał inwentarz kaplicy św. Jana Chrzciciela, obejmujący także rękopisy. Z jego własnej biblioteki ofiarowanej Uniwersytetowi w r. 1519 zachowało się zaledwie kilka rękopisów (1413, 1415, 2324) i kilkanaście inkunabułów (711, 1271, 1273, 1353, 1590, 1749, 2122, 2177-2180, 2793, 2802) noszących zapiski własnościowe. Zestawił je Jerzy Wolny, ale jest to tylko skromna część własnej biblioteki Macieja. Wskazuje na to częściowy spis jego księgozbioru sporządzony własnoręcznie w r. 1507. Odnalazłam go w opisanym powyżej Cim. 5513. Obejmuje on 45 ksiąg (44 pozycji) przechowywanych w jego izbie, na górnej półce, bo tak trzeba chyba rozumieć określenie bancus, choć ksiądz David przetłumaczył jako pulpit²⁷. Spisywanie drugiej, niższej półki Maciej zaledwie rozpoczął, nie wymieniając ani jednej księgi. Spis ten podaje in crudo, w aneksie.

Prawie przy każdej pozycji spisu Maciej umieścił opis zewnętrzny księgi. Zaznaczył, jeśli był to druk. Ponieważ jest to już okres rozkwitu europejskiego drukarstwa, książki drukowane stanowiły większość jego biblioteki. W spisie tym występują określenia księgoznawcze takie, jak ilość woluminów, format księgi (in magno modo, in magno modo prout dicitur regali, in modo mediocri, parvo), materiał (pergamin), objętość (np. spissus). Jeśli księga nie miała oprawy Maciej zwracał na to uwagę. Oprawy zaś charakteryzował, podając kolor skóry (rubea, glauca, nigra) i czy istniały przy nich okucia, guzy (fibulae). Zaznaczał, gdy oprawę stanowił półskórek (cutis a dorso). Cztery księgi zawierające dzieła św. Bernarda, Bonawentury, Gersona i innych scharakteryzował jako pięknie oprawione druki francuskie, zaś przy Brewiarzu rzymskim umieścił informację, że jest to piękne wydanie weneckie. Rękopisy występujące w spisie określał jako bonus (Petrarka, De remediis), accurate conscriptus (Mariale), bene digestus (Guillermus Worilong, Super Sententias).

Z ksiąg wymienionych w powyższym spisie, jak na razie, udało się odnaleźć w księgozbiorze Biblioteki Jagiellońskiej zaledwie poz. 3: Sententiarum liber = rkps 1513; poz. 28 Omeliarum liber = Inc. 2808; poz. 33 Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune = rkps 724.

Maciej z Szydłowa pozostawił własnoręczne zapiski w wielu rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej. Rozpoznanie jego pisma pozwoliło w wy-

²⁷ P. David, *Biblioteka wikariuszów w Katedrze Krakowskiej*. „Przegląd Biblioteczny” V, 1931, z. 2-4, s. 9.

danych już tomach Katalogu Rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej zidentyfikować niektóre kodeksy. Do nich mogę dodać dalsze księgi z jego marginaliami. Są to rękopisy: 1207, 1233, 1235, 1238, 1292, 1378, 1383, 1459, 1487, 1522, 1599, 1625, 1663, 2236, 2246, 2362, inc. 2808 oraz cim. 5513. W rękopisie 2372 napisanym przez Jana Kantego zachowała się kurenda Macieja z Szydłowa, dziekana wydziału sztuk wyzwolonych z r. 1476.

Ze skrupulatnością bibliotekarza podawał Maciej autora, tytuł dzieła jak np. na kodeksach z daru Baltazara Ungerotena (rkpsy 335-340), lub wiadomość o pochodzeniu rękopisów. Tak w r. 1518 zanotował np., że rękopis 2324 otrzymał od Piotra Gaszowca i z kolei przekazał Bursie Ubogich wraz z inną księgą, którą miał Mikołaj z Tuliszkowa.

Na ante- i postfolium niektórych kodeksów oraz na kartach ochronnych (w ramkach) notował, na co w danej księdze zwrócił uwagę (rkpsy 1207, 1459, 1522).

Ponadto wiele rękopisów, zwłaszcza kaznodziejskich, posiada jego obfite marginalia, chociaż kodeksy te do niego nie należały. Czasem znani są ich właściciele, którzy ofiarowali je Uniwersytetowi. Maciej z Szydłowa był zatem tylko ich czytelnikiem, albo – jak powiedzielibyśmy dzisiaj – bibliotekarzem, sprawującym pieczę nad księgozbiorem uniwersyteckim.

Przykładowo omówię rękopis 1616. Zawiera on kazania, m.in. Abortivus Jana Milicza z Kromieryża. Na marginesach, np. przy kazaniu o św. Wojciechu występują noty, hasła tematyczne, a wyrysowane ręce = nota wskazują ciekawsze dla Macieja fragmenty tekstu. Wszystko to najwidoczniej miało mu być pomocą przy przygotowywaniu własnych kazań. Na marginesach kodeksu znajdują się daty 1494 (k. 214r), 1496 (k. 244v), 1497 (k. 44r), 1508 (k.122v), 1515 (k. 257r). Być może są to lata, w których Maciej czytał te kodeksy, albo do nich sięgał, lub też są to daty wygłoszonych przez niego kazań.

Niezwykle ciekawe są dwie zapiski, świadczące, że Maciej z Szydłowa był czytelnikiem biblioteki papieskiej na Watykanie. Mianowicie przy jednym z kazań obok zdania:

Sunt quidam perversi homines similes phariseis, qui de omni re, quam videant, malum indicant... Maciej napisał na marginesie:

Sententia ista hic tota est, quam ego in Urbe Romana ex libro pape Sixti in eiusdem libraria descripsi... (k. 186r).

Przy innym zaś kazaniu, obok cytatu ze św. Chryzostoma, podał: *Chrisostomus de duplici biga. Hic de qua ego scripsi in Urbe Romana ex libraria Sixti de libro Crisostomi etc.* (k. 230r).

Również w rękopisie BJ 1235 na k. 218r przy *Liber Armenorum questionum...* znajduje się notatka Macieja z Szydłowa.:

... et in libraria pape est visus per me etc.

A w kodeksie BJ 418 na marginesie k. 64v Maciej z Szydłowa zapisał: *Richardus librum contra Armenos composuit, ut in libraria pape versus angulus in sinistra parte statim intrando etc. Et hic in nostra libraria habetur in pergamento antiquus scriptus liber (= BJ 1599).*

To właśnie papież Sykstus IV (1471-1484) powiększył bibliotekę papieską i umieścił ją na Watykanie. Bibliotekarzem zaś został wtedy Bartholomaeus Plantina, autor dzieła *Vitae pontificum*. Księgę tę Maciej z Szydłowa posiadał w swojej bibliotece. Jest to inc. BJ 1353, w którym na marginesach zaznaczył m.in. miejsca dotyczące Polski. Był on czytany (cf. BJ rkps 242 k. 4v). Wolno się więc domyślać, że z Plantiną zetknął się on osobiście, co mogło mieć miejsce na terenie Biblioteki Watykańskiej.

W rękopisie 1378 przy kwestii *Utrum penitenti confesso non proprio sacerdoti tamen habenti comissionem confessiones audiendi, necesse sit iterum confiteri peccata sua proprio sacerdoti. Quod sic dopisał Maciej na marginesie: Questio noviter predicata[?] in Urbe 1491 in quodam doctore Viennensi (k. 109r).*

Warto wreszcie przypomnieć list, który wysłał Maciej z Szydłowa do przebywającego na studiach w Bolonii Pawła z Zakliczewa w sprawie dzieła Alberta Wielkiego (rkps 766, k. 364/65).

W świetle tych wydobytych z rękopisów zapisek, Maciej z Szydłowa jawi się jako zamiłowany bibliofil i bibliotekarz, otaczający troską księgozbiory Uniwersytetu, a zarazem jako wybitny i gorliwy kaznodzieja, którego udział w formowaniu języka polskiego zasługuje na bliższe poznanie i opracowanie.

Aneks I

Ep. 3, k. 397v, 6 XI 1487

Magister Mathias de Schidlov decretorum doctor plebanus in Ilkusch et cantor ad sanctum Florianum in Cleparzs propter suam et tocium Universitatis studii Cracoviensis pacem, coram reverendissimo in Christo domino patre domino episcopo personaliter comparens sponte et libere cedit et cessit de ecclesia sua eadem parochali in Ilkusch et cantoria s. Floriani in Cleparzs simul anexis, ipsaque beneficia in manibus sue rev. paternitatis resignavit, petens resignationem huiusmodi admitti. Et dominus ipse rev. episcopus admisit eademque beneficia vacare decrevit. Et nichilominus, ne ipse magister Mathias de Schidlov in opprobrium status presbiterialis defectibus efficiatur, rev. idem dominus episcopus ex officio suo pensionem annuam in singulis proventibus ipsius ecclesie in Ilkusch et cantorie taliter annexis sedecim marcarum pecuniarum currencium sibi magistro Mathie de Schidlov reservavit per dominos collegiatos Collegii Maioris domus artis-

tarum sive comendarium eorundem ecclesie in Ilkusch et cantorie per ipsos dominos collegiatos eligendu[m] ad quelibet quatuor tempora anni per quattuor marcis annis singulis sub censuris ecclesiasticis solvendam tam diu, donec dicti domini collegiati sibi magistro Mathie de Schidlov de aliquo beneficio ecclesiastico emeritorum canonicatui s. Floriani equivalenti aut de huiusmodi canonicatu s. Floriani iuxta efficaciam concordie prioris inter ipsos dominos collegiatos ex una et magistrum Mathiam de Schidlov ex alia partibus facte post terciam vacationem providebunt. Et ipsa ad canonicatum s. Floriani dicti magistri Mathie promocione subsecuta pensio memorata annua sedecim marc. cessabit. Item si interim prefati domini collegiati de alio beneficio ecclesiastico minus quam canonicatus s. Floriani valenti sibi magistro Mathie de Schidlow providerent, extunc in supplementum valoris canonicatus eiusdem s. Floriani idem magister Mathias tam illud minus beneficium quam eciam[?] pensionem eandem annuam sedecim marcarum habere debet et illis gaudere. Item veniente et occurrente dicta tertia vacatione habebunt opcionem ipsi domini collegiati eundem magistrum Mathiam de Schidlow dimittere in beneficio emeritorum eciam canonicatui s. Floriani equivalenti aut taliter, ut premittitur, ad canonicatum huiusmodi promovere. Item dictus magister Mathias tenebitur et debet iam pro hac vice dimittere et evacuare habitacionem in dicta domo artistarum, quam nunc inhabitat, et dominus rector cum doctoribus universitatis eiusdem studii Cracouensis de alia habitacione in aliqua bursa seu domo ipsius Universitatis eidem magistro Mathie providebunt. Item postquam eidem magistro de Schidlow sic, ut prefertur, de canonicatu sancti Floriani provisum fuerit, idem magister Mathias regressum ad domum eandem artistarum et pristinum locum suum omnium promocionum solitarum sine quavis contradiccione habere debet. Item dicti domini collegiati sexaginta marcas arestatas coram ipso rev. domino episcopo reponent et representabunt, pro quibus LX mar. paternitas sua reverendissima omnibus sua interesse putantibus iusticiam ministrabit. Et[?] quod[?] prefatus magister Mathias de Schidlow respondebit pro loco doctoratus in theologia, dum paratus erit et aptus, ad quod ipsum dicti domini collegiati ibidem presentes admiserunt. Item vicecantori ad s. Florianum intuitu salarii sui usque ad quatuor tempora s. Lucie proxima ventura deserviti et retenti prefatus magister Mathias solucionem faciet. Et pro aliis temporibus, videlicet a die Cinerum proxima futura commendarius sive plebanus futurus ecclesie in Ilkusch dictum vicecantorem in salario suo semper expediet. Item prefatus magister Mathias (k. 398r) de Schidlow omnes decimas ecclesie eiusdem in Ilkusch anni currentis tamquam deservita pro se recipiet. Et commen-

darius ipsius ecclesie in Ilkusch seu plebanus preficiendus primam solutionem ad quatuor tempora Cinerum proxime eiusdem pensionis pro ipse magistro Mathia de Schidlow inchoabit et hec omnia partes memorate ex decreto reverendissimi domini episcopi firmiter tenebunt et observabunt ecclesiasticis sub censuris. Venerabili magistro Nicolao de Cracovia, sacre theologie professore, custode sancti Floriani, rectore moderno predictae Universitatis Cracoviensis cum nonnullis collegiatis domus artistarum prescripte ibidem presentibus et eadem premissa omnia et singula sponte approbantibus et suscipientibus. Presentibus dominis Stanislao de Swiradzicze officiali generali, Johanne de Baruchow archidiacono, Johanne de Schebnya custode, et Arnolpho de Mirzinyecz doctore canonico Crac. testibus ad premissa.

Aneks II

1507

17 I Mea septimana

20 I Rex Sigismundus hic intravit Cracoviam

24 I Coronatur

9 II Moritur morbus

11 II Gloger magister Iohannes obiit

13 II Coram rege dixi et male dispositus et turbatus morte subita magistri Iohannis Gloger

25 II Moritur palatinus Cracoviensis Sram

5 III Dominus Martinus decanus S. Floriani moritur

29 III Iudei capti. Et prandium apud do[minus] pala[tinum] Cra[co-
viensem]

3 IV Sabellus presul

2 IV Moritur Jacobus Apotecarius hac nocte

11 IV Domini episcopi in Collegio

19 V Rex Sigismundus recessit

30 XI Nicolaus de Schydlov venit...

1508

7 I Wroblowszky canonicus obiit

2 IV Dominus Paulus sacerdoti clavem dedit in castro

21 VIII Hic doctor Valentinus moritur Ilkus

25 XI Venit vicarius et officialis Reszyow

1509

18 IV Brzezie intromissio

19 IV Rex venit feria V

1510

13 I Dominus Iacobus lector [...?]

1511

8 II Iohannes Moravus susceptus

2 V Rex Sisismundus recessit

Eadem Gardias[?] opposita turpiter dixit
contra prius allegata sua etc.

1512

15 I Pro regina hic transitus

1516

I Nupcie Poznaniensis, Cristoferus Schy <dłowiecki>. Episcopus Lucas de Maiori Polonia

1517

6 VI Hic Galus de Ja[dra?] vicarius finem vite habuit

11 X Hic in capitulo interposita apellacio per magistrum de Lovycz

1518

4 V Domini Czepel sepultura prepositi Wratislaviensis

horra vesperaru[m, ręką Caspra z Warszawy]

Aneks III

Cim. BJ 5513

In nomine Domini. Amen.

1507 Iovis 23 Decembris. Qua[r]ta dominica Adventus Domini.

Libri conscripti in stuba positi sub numero ad I^a.

1. Concordancie maiores in magno modo, prout dicitur regali, in asseribus, cute rubea obductis, pressus liber.
2. Biblia pressa in papiro, asseribus, cute rubea et fibulis omnibus.
3. Sentenciarum liber in pargameno, asseribus, cute rubea et fibulis.
- 4-5 Opera Dyonisii in duobus libris distinctis, pressi, ambo asseribus cute rubea obtectis.
6. Albertus magnus super Matheo et Iohanne in uno volumine.
7. Et super Luca et Marco in libro alio. Omnes pressi asseribus, cute rubea superductis.
8. Albertus Magnus Super Sentencias super primo et 2° in uno libro.
9. Et in alio libro Super tercio et quarto Sentenciarum, pressi omnes asseribus cute rubea et fibul[i]s.
- 10-11. Crisostomi opera varia in duobus distinctis libris, pressi ambo, asseribus cute rubea tectis.
12. Thomas Contra gentiles, pressus asseribus et cute rubea.
13. Thomas et Manducatoris summa cum Quotlibeto Thome, scriptus lib[er] asseribus, cute et fibulis.

14. Guilhelmi Altisiodorensis doctoris magni Summa notabilis pressa, asseribus et cute rubea.
15. Summa angelica pressa asseribus cute a dorso.
16. Thome Aquinatis pars tertia pressa.
17. Marsilius Super primo et 2° Sentenciarum in uno et
18. Super tercio et 4° in alio volumine asseribus etc.
19. Gabriel super tercio et quarto Sentenciarum in uno libro. Super primum et secundum subtractus.
20. Albertus Magnus De officio misse in asseribus et cutea rubea non spissus.
21. Albertus Magnus Super Missus est in mediocri modo, pressus, asseribus et cute rubea.
22. Guilhermus Super Sentencias Worilong dictus, bene digestus.
23. Orbellus [Dorbellus Nicolaus] Super sentencias in medioc[r]i modo, similis primo.
24. [Stephanus] Brulifer Super Sentencia Bonaventure sancti Albre amator[?].
- 25-26. Opera gloriosissimi doctoris sancti Hieronimi super certos prophetas et alia, ut ha[ben]t tituli in duobus voluminibus, pressi libri ambo asseribus, cute, fibulis ominibus. Iacent in primo loco a fornace in superiori banco.
27. Epistole eiusdem S. Hieronymi cutis nigra in asseribus sine fibulis liber pressus.
28. Omeliarum liber pro circulum anni, pressus rubea cutis etc.
29. Pastorale beati Gregorii cum aliis pressus, rubea cutis.
30. Preceptorium Goczalcy[?] bene digestum, pressum etc.
31. Iordani doctoris antiqui Passio cum aliis.
32. Baculus pastoralis, pressus cute a dorso.
33. Franciscus Petrarca De Remediis utriusque fortune. Bonus.
34. Mariale de Busti accurate conscriptus.
35. [Ioannes Herolt] Discipuli Sermones.
36. Gabrielis Sermones de tempore.
37. Eiusdem de Sanctis, ambo pressi asseribus, cute, fimbria.
38. Rosarium Busti, Sermones quadragesimales.
39. Collacionum liber in modo mediocri, cutis glauca.
40. Quattuor libelli parvi, in quibus tractatus varii.
- 41-43. Beati Bernardi, Bonaventure, Gerson et aliorum omnes pressi, Gallicana pressa ligati pulcre omnes asseribus et cute rubea.
44. Breviarium seu Viaticus de cursu Romana pressum pulcre Venecia[na?] pressa asseribus et cutis rubea.
Omnes suprascripti libri quadraginta et quinque omnes iacent in banco superiori in stubella mea ita conscripta.
Sequitur bancus inferior ||

Aneks IV

Rkp. BJ 3409,

k. 14v:

In die S. Petri et Pauli Schydlov hunc ordinem habuit. Primo exposuit ewangelium et post ewangelium, sine divisione, aliqua dixit. Hodierna die est apostolorum allegans Leonem papam, quo in hac parte multum usus est plus quam alio doctore. Tandem recitavit opinionem..., ut Slupcza in sua sermone de Petro et Paulo. Et post hoc dixit duas partes divisionis de nobilitate et dignitate et ordine rzad apostolorum, adducens Augustinum in sermone hodiernae diei. Illuxit nobis fratres dzyen dzyszeyszy nam szye oszvyeczyl yako biy sloncze et parum adduxit de Bernardo, maximo sancti Augustini in aliqua parte dixit de dignitate apostolorum et morte eorum quomodo quando Petrus exhibit de Roma, Christus ad eum dixit... Vado iterum crucifigi abyh vkrzyszovan... Dixit eciam pauca de Paulo... Hec Schydlov anno Christi 1501.

k. 137r:

Dom. secunda post octavas Pasce. Modicum et iam non videbitis me. Ioh. XVI.

Item Schydlov: Nunquam homo ad eternam gloriam ascendisset, nisi Christus resurrexisset. Que resurrectio est communis solis bonis, sic passio est communis bonis et malis simul. Item homo in hac vita debet pati tribulationes, adversitates, sicut dicit Ieronimus amarissima sunt pericula maris, sed spes portus est quietis. Item cortex nucis est durus, sed nucleus dulcis. Qui ergo vult eruere nucleum de cortice debet frangere testam. Sic eciam homo, si vult habere vitam eternam debet pati adversitates huius seculi. Hec Schydlov.

k. 184r:

Dom. XXII post octavas Penthecostes. Simile est regnum celorum homini regi. Mat. XVIII.

Schydlov primo exposito ewangelio de misericordia aduxit sanctum Gregorium in hodierna homilia et tandem Augustinum De doctrina Christiana, quomodo Deus est misericors, creaturas conservando iustos conronando et reprobos sine querimonia bezzemranya iuste et eternaliter damnando. Et de aliis inter t[ame]n cetera dixit, quod medicinam hanc, scilicet misericordiam et pacienciam Dei et expectationem dissimulando vertimus in venenum eterne damnacionis. Et adducebat Ovidium de hac misericordia et paciencia. Si quociens homines peccant sua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore inermis [erit]. By Bog ostro karal ludzy ktho by zostal na ssvyeczze? Vide in Manipulo florum super verbo venia pro materia huius ewangelii.